

УДК 811.111: 801.8: 82.09: 81'322.5

О. В. Коляса

КЛЮЧОВІ ОЗНАКИ МОВНОГО АБСУРДУ

В статті розглядається поняття мовного абсурду, визначаються основні ознаки крізь призму міждисциплінарного та лінгвістичного підходів. Пропонується класифікація мовного абсурду та дається визначення його типам.

В ході дослідження, беручи до уваги формальні, змістовні (семантичні), ортологічні (нормативні), металінгвістичні та функціональні характеристики мовного абсурду нам вдалося визначити, що під мовним абсурдом розуміються ненормативні, що не припускають особливої знакової конвенції і не відповідають реальній дискурсивної ситуації мовні конструкції, які складаються із значущих одиниць і семантично суперечать сформованій мовній картині світу.

Мовний абсурд як міждисциплінарний феномен володіє певними ознаками, такими як ірраціональність, наявність сенсу та порушення мовної норми, протиріччя, неможливість.

Ключові слова: мовний абсурд, міждисциплінарний підхід, ключові ознаки, ірраціональність, наявність сенсу, порушення мовної норми, протиріччя, неможливість.

В статье рассматривается понятие игрового абсурда и языкового абсурда, определяются основные признаки сквозь призму междисциплинарного и лингвистического подходов. Предлагается классификация языкового абсурда, дается определение игрового абсурда и определяются ключевые его признаки.

В ходе исследования, принимая во внимание формальные, содержательные (семантические), ортологические (нормативные), металингвистические и функциональные характеристики языкового абсурда нам удалось определить, что под языковым абсурдом понимаются ненормативные, не предполагающие особой знаковой конвенции и не соответствуют реальной дискурсивной ситуации языковые конструкции, состоящие из значимых единиц и семантически противоречат сложившейся языковой картине мира.

Языковой абсурд как междисциплинарный феномен обладает определенными признаками, такими как иррациональность, наличие смысла и нарушения языковой нормы, противоречие, невозможность.

Ключевые слова: языковой абсурд, междисциплинарный подход, ключевые признаки, иррациональность, наличие смысла, нарушение языковой нормы, противоречие, невозможность.

The article deals with the language absurd concept definition and its key features viewed in the light of the linguistic and interdisciplinary approaches. The classification of the language absurd varieties is studied.

The results of the research performed with regards to the formal content (semantic), orthological (normative), metalinguistic and functional characteristics of the language absurd have revealed that language absurd is understood as non-normative language constructions free from any special sign convention and not corresponding to the real discursive situation of language constructions consisting of meaningful units and semantically contradictory to the current language world picture.

Language absurd as an interdisciplinary phenomenon has certain characteristics, such as irrationality, presence of meaning and violation of language norm, contradiction, impossibility.

Key words: language absurd, interdisciplinary approach, key features, irrationality, presence of meaning, violation of language norms, contradiction, impossibility.

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок з науковими завданнями. В останні десятиліття у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці особливий інтерес викликають дослідження асистемних явищ у мові та мовленні (Арутюнова Н. Д., Булигіна Т. В., Новікова В. Ю.). Вони так чи інакше порушують певну мовну норму (граматичну, комунікативну, стилістичну) і підпадають під парасольковий термін “абсурдні конструкції/ абсурдні елементи” (Дельоз Ж., Йонеско Е., Беккет С., Паві П.). Крім того, у сучасній науковій літературі на позначення цих мовних явищ вживаються й інші синонімічні терміни, серед яких: “мовні аномалії” (Апресян Ю. Д., Арутюнова Н. Д.), текстові аномалії (Короткова Л. В.), мовні засоби прояву абсурду (Бабелюк О. А.), нонсенс (Падучева О. В., Овчинников В., Шкурская Е. А., Малащук-Вишневська Н. В.), “комунікативний шум” (Селіванова О. О.), “нульовий ступінь письма” (Барт Р., Гак В. Г.), “мовленнєві невдачі” (Кукушкіна О. В.), “мовні (мовленнєві) девіації” (Бацевич Ф. С.) та ін. Існування таких асистемних абсурдних конструкцій пояснюється, у першу чергу, актуалізацією у мовознавчих студіях антропоцентричної наукової парадигми, що постулює повну свободу мовної особистості у виборі тих чи інших мовних засобів у семантичній

тканині художнього тексту загалом (Бабаєва Е. Е., Арутюнова Н. Д., Єлісеєва Н., Саннікова В., Шкловський В.) і постмодерністського зокрема (Бабелюк О. А.).

Явище абсурду спочатку вивчалось тільки як логічна категорія (Камю А., Керкегор С., Сартр Ж.-П., Хайдеггер М., Шестов Л., Ясперс К.), згодом як літературне явище, властиве лише певній епосі (Ермон Востін, Норберт Леннартц), або як художній метод у творчості окремих письменників (Беккет С., Іонеско Е., Далі С., Бергман І., Тарковський А.). Найбільш знаковим у цьому сенсі вважають міжнародний колоквиум (Берлін, 1973), присвячений творчості Самюеля Беккета, на якому широке обговорення цього питання привело до того, що абсурд стали розуміти не тільки як художній метод, а значно ширше — як лінгвістичний феномен.

Явище мовного абсурду розглядалось й у різних аспектах. Так, у *комунікативно-прагматичному* ракурсі вивчалися види порушень текстових конвенцій (Кравец А. С.), комунікативних збоїв та невдач (Івлева С. В., Бацевич Ф., Падучева О. В., Смолина А. Н.), прагматичних аномалій (Арутюнова Н. Д., Булигіна Т. В., Шмельов А. Д.), визначалися рівні інтерпретації абсурдного тексту та мовні рівні абсурду (Новікова В. Ю.), особливості аномального тексту (Шаніна Н. Н.), категорії комічного (Івлева С. В., Вайс Д.), зразки парадоксальної комунікації (Сучкова Г. М.), прагматичні колізії, що виникають при створенні тексту (Радзівська Т. В.).

У *психолінгвістичному* фокусі явище мовного абсурду досліджувалося в рамках категорій “осмислене-безглузде” (Гамалей Н. С.), крізь призму функціонування значення та формування смислу в свідомості індивіда (Леонтьєв А. А., Степанов Ю. С.), описувалися нестандартні тексти (Гвоздева О. Л.), шизофренічний дискурс (Бугаєва Л. Д.).

У *лінгвокультурологічному* ключі аналізувалася семантика абсурду та взаємодія структур значення та смислу (Карасік В. І., Лукьянова Н. Н., Успенський Ф.).

Залучення до проблеми вивчення мовного абсурду *когнітивної парадигми* уможливив виявлення особливих когнітивно-семантичних структур абсурдистської картини світу (Гусаренко С. В., Малащук-Вишневіська Н. В., Гравцев М. С., Урсул Н. В.), семантико-когнітивних та функціональних характеристик текстових аномалій

(Короткова Л. В.), паратракативних конструкцій та їх класифікацію (Борботько В. Г.), семантичної ентропії (Гусаренко С. С.).

У царині *лінгвопоетики* абсурд у художньому тексті інтерпретують як образ, що віддзеркалює реальність, яка виходить за межі здорового глузду, *reductio ad absurdum* якоїсь ідеї. Найчастіше він виникає на основі ототожнення елементів метафори або її різновидів (оксюморона, гротеску, парадоксу і т. д.). У результаті утворюється еквівалент істини, здатний за певних художніх або історичних умов зарекомендувати себе як абсурд (Задорнова В. Я., Клімковская Г. І.), а також особливості побудови постмодерністських абсурдистських текстів (Фатеева Н. А., Бабелюк О. А.).

У цьому зв'язку виявлення ключових ознак мовного абсурду крізь призму сучасної лінгвопоетики набуває особливої **актуальності**.

Метою статті є системне вивчення природи мовного абсурду як лінгвістичного явища та виявлення його ключових ознак в постмодерністському художньому тексті.

Зазначена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- систематизувати підходи до вивчення явища мовного абсурду в сучасній лінгвістиці;
- виявити основні характеристики мовного абсурду та на їх основі сформулювати його визначення;
- виокремити ключові ознаки мовного абсурду крізь призму міждисциплінарного та лінгвістичного підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численні напрацювання з проблематики абсурду як лінгвістичного явища не виникло спонтанно. Воно тривалий час описувалось з різних позицій. Дослідження сутності цього мовного явища в хронологічному аспекті дозволило визначити головні підходи до визначення абсурду в гуманітарних науках. Серед них: *логіко-філософський* (Антісфен, Арістотель, Св. Августин, Гуссерль Е., Камю А., Сартр Ж.-П., Хайдеггер М., Ясперс К.), за якого абсурд трактувався як відсутність сенсу або порушення законів логіки, *літературознавчий* (Барт Р., Демурова Н. М., Тейлор А. Л.), що віддзеркалював основну ідею одноіменного літературного напрямку, та власне *лінгвістичний* (Аругюнова Н. Д., Лесеркль Ж. Ж., Малколм Н.), в рамках якого явище мовного абсурду розглядали перш за все як протиставлення сенс — нонсенс (Ісакова М. Л., Малашук-Вишнеvsька Н. В.).

Цікаво, що окремі наукові розвідки, присвячені розгляду мовного абсурду як антоніму понять “семантика”, “сенс”, “значення”, почали з’являтися ще починаючи з 60–70 років ХХ століття (Делез Ж., Фуко М., Звегінцев В. А.). Однак в рамках текстової семантики лінгвістів все частіше цікавили саме мовні способи і форми об’єктивації абсурду у художньому тексті: розмежування явищ нонсенсу та абсурду (Падучева О. В., Малащук-Вишневецька Н. В., Бабелюк О. А.), абсурдних висловів та текстових (Булигіна Т., Шмельов А., Короткова Л. В., Арутюнова Н. Д., Апресян Ю. Д.) чи комунікативних (Успенський Ф., Бабаєва Е., Єлісеєва Н., Санніков В., Шкловський В., Бачевич Ф.) аномалій або мова абсурду загалом (Кравець А. С., Бражнікова І., Надеждіної Є., Новікової В. Ю.).

Наукові результати. Лінгвістична природа мовного абсурду характеризується відступом від мовної норми (Булигіна Т. В., Шмелев А. Д., Лихачев О. Д., Вороніна К. В., Короткова Л. В.), порушенням синтаксичної (деструктуризації) (Шмелев А. Д., Шатуновський І. Б., Дьоміна Л. А., Полторацький А. І.) та семантичної сполучуваності (десемантизації) (Кравець А. С.), логічною суперечністю (Дельоз Ж., Апресян Ю. Д.) та протиріччям між ustalеними нормами (Брусенська Л. А., Новікова В. Ю.) і контр-адикторним відображенням дійсності (Арутюнова Н. Д., Малащук-Вишневецька Н. В.). Крім того, для явища мовного абсурду важливим є його інтенціональність, тобто порушення мовної норми здійснюється усвідомлено і навмисно.

У гносеологічному аспекті можна побачити дві принципово різні позиції щодо розуміння явища абсурду в цілому: раціональну та ірраціональну. В *раціональній традиції* абсурд тісно пов’язаний з логікою: це те, що суперечить здоровому глузду. Проте тут не йде мова про відсутність сенсу як такого, адже те, що вважається абсурдним у нашому світі, може бути значущим в іншому. Абсурд стоїть за рамками можливостей людського мислення, він виходить за межі розуму, це щось, наділене незбагненним для людини сенсом. З *погляду ірраціоналізму* абсурд є характеристикою реального світу, незрозумілого і ворожого людині. Тому зрозумілим видається той факт, що поняття абсурду використовується для критики наукового розуму, безсилою перед незбагненністю світу, яку можна досягнути лише через ірраціональне, зокрема, через художню свідомість. Іншими словами, абсурд — це

ситуація зіткнення з протиріччям, якому людина не здатна дати раціональне обґрунтування.

Поняття абсурду, незважаючи на міждисциплінарний характер та багатовікове використання терміну у різних гуманітарних науках, є і до теперішнього часу недостатньо визначеним. Так, у лінгвістиці існуючі у лексикографічних словниках дефініції цього поняття не відображають у повному обсязі, на наш погляд, специфіку цього явища через розмитість цього поняття та ототожнення його з іншими термінами-синонімами, такими як нонсенс, парадокс, оксюморон та ін.

Загальновідомо, що в основі абсурду лежить порівняння або протиріччя, в термінах А. Камю своєрідний “розкол” [8, 242], що виникає між порівнюваними об’єктами. Причому абсурд не існує в самих порівнюваних об’єктах, він “народжується” у процесі їх зіткнення.

Як правило, аналізуючи словникові дефініції, під явищами мовного абсурду розуміють певні мовні конструкції, сприйняття яких створює у свідомості реципієнта ефект абсурдності. Подібне розуміння є, на нашу думку, занадто розмитим і не розкриває сутності досліджуваного мовного феномена. У цьому зв’язку під поняття мовного абсурду часто підпадає різноманітний семантичний і функціонально неоднорідний мовний матеріал: паралогізми, семантичні та прагматичні парадокси, контроверзи, оксюморон, небилиці, нонсенси, адискурсивні й безладні висловлювання, мовні конструкції, в яких тією чи іншою мірою спостерігаються відступи від мовної норми та втрата сенсу.

Визначення мовного абсурду як “алогічної мовної субстанції, що складається з одиниць різних рівнів мови, аномальними стосовно мовної норми” [3, 9] теж до кінця не прояснюють природу і суть цього явища. Мовний абсурд не зводиться тільки до порушення логіки, а відступ від мовної норми автоматично не призводить до породження абсурду. Тому наведену дефініцію, на нашу думку, важко назвати вичерпною. Тракткування мовного абсурду як своєрідних “збоїв, неузгодженостей між компонентами сенсу, порушень лінгвістичних і комунікативних правил його (сенсу) створення” [9, 135] також не враховує, на наш погляд, багатоаспектного характеру досліджуваного мовного явища.

Для визначення поняття мовного абсурду необхідно проаналізувати мовні явища як мінімум з п’яти точок зору і встановити відпо-

відні їм *формальні, змістовні (семантичні), ортологічні (нормативні), металінгвістичні та функціональні характеристики* мовного абсурду.

З *формальної точки зору*, мовна одиниця, яка може бути класифікована як явище мовного абсурду, має складатися (як правило) з двох семантично значущих одиниць. Абсурд (у тому числі мовний), як зазначалося вище, створюється виключно в результаті порівняння. Порівняння ж, як відомо, можливе за наявності двох або більше компонентів та підстави для їх порівняння.

Явища мовного абсурду мають синтаксичну природу і реалізуються в межах речення, складного синтаксичного цілого або тексту. У цьому сенсі оксюморон та конструкції з порушеною семантичною або синтаксичною сполучуваністю отримують статус явищ мовного абсурду тільки в тому випадку, якщо вони поширюють ідею абсурду через семантичний простір тексту або його фрагментів.

Із *змістовної точки зору*, до явищ мовного абсурду слід відносити конструкції, семантика яких вступає в протиріччя з концептуальною картиною світу. Основні риси концептуальної картини світу як продукту колективною мовної свідомості відбиваються в мові, що призводить до створення так званої “мовної картини світу”.

У сучасній науці під мовною картиною світу розуміється “система відображених у мовній семантиці образів, що інтерпретують досвід народу, що говорить цією мовою” [15, 224].

Дослідження семантики абсурду дозволяє перейти від статичного вивчення мовної картини світу до вивчення змін, що відбуваються в ній, і опису їх динаміки. У змістовному плані мовний абсурд реалізується як анти-сене, піддає сумніву істинність знань про світ, зафіксованих у семантичній підсистемі мови. Саме в цьому полягає потужний гносеологічний потенціал мовного абсурду. Феномен абсурду протистоїть традиційному погляду на світ. Нове сприйняття світу вимагає існування нової мови. У цьому сенсі конструкції мовного абсурду є вираженням нового сприйняття світу.

Важливе значення у визначенні мовного абсурду має його ставлення до мовної норми. Деякі дослідники відводять *ортологічному (нормативному)* аспекту головну роль в описі значення розглянутого терміна. Зокрема, В. Ю. Новікова пропонує під мовним абсурдом розуміти алогічну мовну субстанцію, представлену одиницями мови різних рівнів, які є аномальними щодо мовної норми [3].

Безперечно, нехтування мовною нормою характеризує явище мовного абсурду. Разом з тим далеко не всякий відступ від норми призводить до створення мовного абсурду в тексті, іншими словами, ненормативні конструкції та явища мовного абсурду знаходяться у відносинах додаткової дистрибуції [16].

Перш за все, приналежність не відповідних нормі мовних одиниць явищ мовного абсурду визначається фактором інтенціональності, тобто порушення мовної норми має бути усвідомлено і вчинятися навмисно, як “свідомо організованої нісенітниці” [11, 270]. Більше того, є всі підстави для розмежування абсурдних висловлювань та семантичних аномалій.

Явища лінгвістичного абсурду відображають глибинні зміни, які відбуваються в сучасній свідомості, а семантичні аномалії являють собою просте порушення мовної норми [17, 105].

Таким чином, явища мовного абсурду характеризуються відступом від мовної норми в тих випадках, коли останні виступають як спосіб вираження кардинальних змін, що відбуваються у свідомості.

У визначенні мовного абсурду важливу роль відіграють його **металінгвістичні характеристики**. Саме металінгвістичний аспект даного поняття дозволяє диференціювати явища лінгвістичного абсурду та суміжні поняття мови.

До явищ мовного абсурду не належать конструкції, які сприймаються як абсурдні зважаючи на відсутність у реципієнта знань про існуючу спеціальну знакову конвенцію. Мовний абсурд не є метамовою у власному розумінні цього терміна, хоча він здатний передавати інформацію експліцитно, не виражену в тексті (скажімо, містити алюзії з приводу сумнівів у раціональності і впорядкованості світу).

З функціональної точки зору, мовний абсурд представляється категорією дискурсу. Саме порушення дискурсивної обумовленості вживання висловлювання або групи висловлювань призводить до створення лінгвістичного абсурду.

Таким чином, під мовним абсурдом розуміються ненормативні, що не припускають особливої знакової конвенції і не відповідають реальній дискурсивній ситуації мовні конструкції, які складаються із значущих одиниць і семантично суперечать сформованій мовній картині світу.

Вивчення природи мовного абсурду, як і явища абсурду загалом, крізь призму міждисциплінарного та лінгвістичного підходів зробило можливим виявлення його ключових ознак.

Логіко-філософський підхід. Найважливішим змістовним параметром абсурду є його *іраціональність*. Відмова від властивих раціональності способів пізнання і пояснення дійсності створює передумови для виникнення області абсурдної реальності.

Абсурдна реальність (у площині раціональності) повинна практично проявляти себе в протиріччях, що свідчать про обмеженість пізнавальної здатності *ratio*. Як відомо, вчення про фундаментальну роль суперечностей у світі найбільш докладно розвинено у філософії Г. Гегеля.

Найбільш поширеними формами протиріч є хибність і неможливість, які також визначають абсурд і абсурдну реальність.

Питання про співвідношення помилкового і неможливого виник ще в Античність. Для Аристотеля “неможливе” не є “хибне”; для розмежування цих понять стає можливим опис методу приведення до абсурду. “Неможливе” (абсурдне) виводиться через “неправдиве”: “Доведення через неможливе відрізняється від прямого доведення тим, що в ньому за істину приймається те, що хочуть заперечити” [18, I: 23]. Абсурд логічніше буде розглядатися як “неможливе”, оману ж — як “хибне”. Між цими поняттями давнє розмежування: “Видно, що якщо припустити щось помилкове, але неможливе, то і наслідком такого припущення буде щось помилкове, але неможливе” [18, II: 148].

Підсумовуючи, *абсурд пов’язаний з категорією неможливого, вистілює помилкове через визнання його як істинного*. Абсурд є крайнім ступенем внутрішньої (іманентної) суперечливості явища або феномену, характеризується в цьому випадку безглуздістю, неможливістю (і пов’язаною з цим хибністю).

Таким чином, згідно *логіко-філософського трактування* абсурду, базовими компонентами даного поняття виступає *іраціональність, неможливість* (і пов’язана з цим хибність), *грубі логічні протиріччя*, що руйнують сенс феномена (явища).

Естетичний підхід. На початку 50-х років XX століття у театрах Франції почали з’являтися незвичайні вистави, виконання яких було позбавлене елементарної логіки, репліки суперечили одна одній, а зміст, який відтворювався на сцені, був незрозумілий глядачам. Ці

незвичні вистави мали і дивну назву — “театр абсурду”, або “мистецтво абсурду”.

Абсурдисти намагалися ствердити думку, що людина сама винна у своїх нещастях, що вона не варта кращої участі, коли не в змозі і не в силах змінити життя на краще. Автори театру “абсурду” протиставляли своїх героїв суспільству, але не конкретному, яке пригноблювало людину, а суспільству взагалі.

Основними характеристиками абсурду, які знаходять відображення в “театрі абсурду”, стають: *ізолюваність, індивідуалізм і замкнутість; беззмістовність активних дій; недосяжність мети.*

Психологічний підхід. Абсурд набагато раніше, ніж виявив себе у естетичній якості, був відрефлектований в науковій, насамперед психологічній традиції. Аналізуючи специфіку сновидіння, в якій З. Фрейд бачив аналогію творчого процесу і говорить про “абсурдний характер” сновидінь як про результат того, що фрагменти життєвих вражень (думок) “зіставлені без посередніх переходів” [19]. При “згущенні” і “пересуванні” невід’ємних акцій несвідомого в процесі створення сновидінь життєвий матеріал позбавляється “більшої частини своїх внутрішніх відносин” [19].

В цьому процесі абсурдність є органічною властивістю (або результатом) роботи несвідомого по згущенні життєвих уявлень. Легка зміна звичного — події чи мови, невелике зміщення — і психологічний механізм конструювання абсурду вступає в дію [19].

Під час обговорення абсурдності сновидінь з’являються такі поняття, як “безглуздий”, “осмислений”, а поруч — “розумово нормальний” [21].

Психологічний аспект абсурду може бути додатково охарактеризований через категорію випадковості і випадку, на які звертав увагу К. Юнг.

Значущість випадковості розглядалося стосовно до свідомості архаїчної людини, чия психіка більш груба, глибше занурена в несвідомі процеси, ніж у сучасної людини [22]. Відзначалася схильність психіки архаїчного людини до того типу реакцій, який змістовно характеризує для нас абсурд — до гуртування “випадкових подій” [22, 5].

Отже, абсурд з точки зору психології характеризується *психологічною і моральною напругою, випадковістю, безглуздістю.*

Літературознавчий підхід. Бажаючи дати назву незвичайним п'єсами, які давно привертали увагу глядачів, англійський критик Мартін Есслін в 1961 році ввів поняття “театр абсурду”. Але Ежен Іонеско вважав термін “театр абсурду” не відповідним, він пропонував інший — “театр насмішки”. А ідея такого жанру п'єси прийшла до нього під час вивчення англійської мови за самовчителем. Е. Іонеско з подивом виявив, що в звичайних словах таїться безодня абсурду, через якого часом розумні і пишномовні фрази повністю втрачають сенс.

Події будь-якої п'єси театру абсурду далекі від реальності і не прагнуть до неї наблизитися. Неймовірне і безглузде може проявлятися як у персонажах, так і в навколишніх предметах і в явищах. Місце і час дії в таких драматичних творах, як правило, досить складно визначити. Логіки немає ні у вчинках персонажів, ні в їхніх словах.

Характерними рисами для творів театру абсурду є: *фантастичність, ірраціональність, статичність дій.*

Лінгвістичний підхід. Суть всіх концепцій цього підходу зводиться до ототожнення нонсенсу й абсурду, взаємозамінності абсурду і нонсенсу, протиставлення нонсенсу й абсурду на основі різних ознак.

Ключовими ознаками виступають *порушення мовної норми, наявність сенсу*, а не відсутність його (нонсенс), *ідея істинності* — хибність реалізації даного сенсу щодо існуючої об'єктивної дійсності. Але при цьому ідея істинності/ хибності реалізується в абсурді специфічно парадоксальним чином.

При всьому тому, що абсурд не можна ототожнити з простою безглуздістю, тим не менш, у ньому, абсурді, безглузде є одним з його ціннісних складових, постійно активізуючи і різноманітно обігруючи ідею істинності /хибності. Абсурд — це те, що “існує без значення... що може бути ні істиною, ні брехнею” [4, 32]. Абсурд, при всьому своєму існуванні без значення, все ж не чужий значенню.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вищесказане, можемо зробити висновок, що ключовими характеристиками мовного абсурду є *ірраціональність, наявність сенсу та порушення мовної норми, буфанадність, протиріччя, неможливість.*

Рис. 1. Ключові ознаки мовного абсурду крізь призму міждисциплінарного підходу

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н. Д. Аномалии и язык (К проблеме языковой “картины мира”) / Н. Д. Арутюнова // Вопросы языкознания. — 1987. — № 3. — С. 3–19.
2. Булыгина Т. В., Шмелев А. Д. Аномалии в тексте: Проблемы интерпретации / Т. В. Булыгина, А. Д. Шмелев // Логический анализ языка: Противоречивость и аномальность текста. — М.: Наука, 1990. — С. 94–106.
3. Новикова В. Ю. Понятие абсурда и сложности в его сигнификации / В. Ю. Новикова. — Краснодар: КубГУ, 2001 б. — 17 с.
4. Делез Ж. Логика смысла / Ж. Делез. — М.: Раритет; Екатеринбург: Деловая книга, 1998. — 480 с.

5. *Апресян Ю. Д.* Языковая аномалия и логическое противоречие / Ю. Д. Апресян // *Jezyk. Poetyka.* — Wrocław: Ossolineum, 1978. — С. 127–151.
6. *Санников В. З.* Русский язык в зеркале языковой игры / В. З. Санников. — М.: Языки славянской культуры, 2002. — 552 с.
7. *Бабелюк О. А.* Принципи постмодерністського текстотворення / О. А. Бабелюк. — Київ — Дрогобич, 2009. — 295 с.
8. *Камю А.* Миф о Сизифе. Эссе об абсурде / А. Камю // *Сумерки богов* / пер. А. А. Яковлева. — М.: Политиздат, 198. — С. 222–318.
9. *Кравец А. С.* Абсурд как нарушение смысла / А. С. Кравец // *Вестник ВГУ. Серия Гуманитарные науки.* — 2004. — № 2. — С. 133–178.
10. *Кравченко О. В.* Семиотика абсурда / О. В. Кравченко // *Вопросы теории языка и методики преподавания иностранных языков. Сб. трудов Международной научной конференции.* — Таганрог: ТГПИ, 2007. — С. 107–114.
11. *Вайс Д.* Абсурд как преддверие смеха / Д. Вайс // *Абсурд и вокруг: сб. статей* / Отв. ред. О. Д. Буренина. — М.: Языки славянской культуры, 2004. — С. 259–272.
12. *Карасик В. И.* О типах дискурса / В. И. Карасик // *Языковая личность: Институциональный и персональный дискурс.* — Волгоград, 2000. — С. 5–20.
13. *Карасик В. И.* Аспекты и характеристики дискурса / И. Карасик // *Аксиологическая лингвистика: Проблемы теории дискурса, стилистики, семантики и грамматики.* — Волгоград, 2002. — С. 3–13.
14. *Борботько В. Г.* Принципы формирования дискурса: От психолингвистики к лингвосинергетике / В. Г. Борботько. — М., 2006. — 288 с.
15. *Иная ментальность* / В. И. Карасик, О. Г. Прохвачева, Я. В. Зубкова, Э. В. Грабарова. — М.: Гнозис, 2005. — 352 с.
16. *Кравченко О. В.* К вопросу об определении понятия “лингвистический абсурд” / О. В. Кравченко // *Языковая система и речевая деятельность: лингвокультурологический и прагматический аспекты. Выпуск 1. Материалы международной научной конференции.* — Ростов н/Д: Логос, 2007. — С. 87–89.
17. *Булыгина Т. В., Шмелев А. Д.* Языковая концептуализация мира (на материале русской грамматики) / Т. В. Булыгина, А. Д. Шмелев. — М.: Языки русской культуры, 1997. — 574 с.
18. *Аристотель.* Сочинения в 4-х томах. Том 1, 2, 3 / Аристотель. — М.: Мысль, 1976.
19. *Фрейд З.* Деятельность сновидения: О клиническом психоанализе: Избр. соч. / З. Фрейд. — М., 1991. — С. 140–168.
20. *Юнг К.* Проблемы души нашего времени / К. Юнг. — М., 1996. — С. 177.
21. *Русский абсурд: классические истоки и актуальные практики* // *Современные трансформации российской культуры.* — М.: Наука, 2005; *Абсурд* // *Культурология: Энциклопедия* : в 2 т. — М.: РОССПЭН, 2007.
22. *Стилистический энциклопедический словарь русского языка* / Под ред. М. Н. Кожинной. — М.: Флинта; Наука, 2006. — 696 с.
23. *Esslin, M.* The Theatre of the Absurd [Текст] / M. Esslin. — Woodstock, — N. Y.: Overlook Press, 1961.
24. *Hassan, I.* Joyce, Beckett und die post-moderne Imaginatio / I. Joyce Hassan // I. Mayer, U. Johnson (Hrsg.) *Das Werk von Samuel Beckett: Berliner Colloquium.* — Frankfurt: Suhrkamp, 1975. — S. 1–25.